
Mirsad D. ABAZović¹

**Službe sigurnosti u BiH – integrirajući ili
dezintegrirajući faktor**

**Security Services In BiH – Integrating Or
Disintegrating Factor**

Sažetak

Bosna i Hercegovina se različito definira u samoj Bosni i Hercegovini (sa doziranjima i iz vana), što i jeste centralni problem njenog kvalitetnog funkcioniranja, a ona, Bosna i Hercegovina, ne funkcionira na kvalitetan način, što generira veoma različite i složene probleme, uključujući i fenomen sigurnosti, a unutar tog fenomena i pitanja obavještajnog i kontraobavještajnog rada. Zapravo, definiranje Bosne i Hercegovine, na unutrašnjem planu, ne počiva na tome kako našu državu organizirati kao optimalan i kvalitetan servis njenih građana i meritoran subjekt međunarodne zajednice, nego se pokušava fundirajuće definirati u okviru više političkih volja više subjekata, od kojih su neki u dostatnoj korespondentnoj vezi, ali ih je većina habitualno uskogruda i u suštini im je tendencija zadovaljavanje partikularnih interesa na račun općih, a pod općim podrazumijevamao građane u totalitetu. Bosna i Hercegovina, kao država zadužena za pravednu i demokratsku zaštitu intrerensa svih njenih građana u punom kapacitetu, nema legitiman, produktivan, definiran, zaokružen i moderan sistem sigurnosti. Istina, postoje institucije koje se bave pitanjima sigurnosti, pa i obavještajnog i kontraobavještajnog rada kao segmenta te sigurnosti, ali one nisu izraz potrebe građana, nego su instrument držitelja i pronositelja objektivno suprotstavljenih političkih volja, iza čije prakse kao rezultat imamo domete ravne zacrtanim granicama nositelja tih volja.

---

¹ Dr. sci., docent na Fakultetu kriminalističkih nauka u Sarajevu

U ovom osvrtu, krenut ću in medias res, a neizbježno je, u izvjesnom smislu, govoriti i tzv. imperativnim jezikom. No, neću govoriti o tehničkim aspektima organizacije i načina rada obavještajnih službi, nego o općem miljeu u kojem se nalazimo, a što vitalno tangira i pitanja tog rada.

Da bi se fenomenu obavještajnog rada moglo elaborirajuće pristupiti, neophodno je, u našem slučaju, govoriti u smislu identifikacija i to po principu postavljanja pitanja i nuđenja mogućih odgovora.

Prvo pitanje je pitanje poimanja ili shvatanja Bosne i Hercegovine. Ovdje se, dakako, ne postavlja pitanje je li Bosna i Hercegovina država ili nije, nego šta je u bekgraundu tog poimanja, prvenstveno na unutarnjem planu, a u izvjesnom smislu i na regionalnom pa i širem nivou. Bosna i Hercegovina se različito definira u samoj Bosni i Hercegovini (sa doziranjima i iz vana), što i jeste centralni problem njenog kvalitetnog funkcioniranja, a ona, Bosna i Hercegovina, ne funkcionira na kvalitetan način, što generira veoma različite i složene probleme, uključujući i fenomen sigurnosti, a unutar tog fenomena i pitanja obavještajnog i kontraobavještajnog rada. Zapravo, definiranje Bosne i Hercegovine, na unutrašnjem planu, ne počiva na tome kako našu državu organizirati kao optimalan i kvalitetan servis njenih građana i meritoran subjekt međunarodne zajednice, nego se pokušava fundirajuće definirati u okviru više političkih volja više subjekata, od kojih su neki u dostatnoj korespondentnoj vezi, ali ih je većina habitualno uskogruda i u suštini im je tendencija zadovoljavanje partikularnih interesa na račun općih, a pod općim podrazumijevamo građane u totalitetu. U tom smislu i nailazimo na svojevrsnu rašomonijadu - da li je Bosna i Hercegovina npr. federacija, konfederacija, unija itd. Protagonisti te rašomonijade jednostavno prenebregavaju činjenice iz Dejtonskog mirovnog dogovora, zatim iz Ustava BiH te međunarodnog javnog prava, koji Bosnu i Hercegovinu identificiraju kao prostu decentraliziranu državu. Takvo različito definiranje Bosne i Hercegovine počiva na dvije profilirane tendencije. Jedna je da li je esencija i supstancija unutrašnjeg suvereniteta BiH građanin, kao primarni konstituent, ili su to narodi, bolje rečeno nacioni, koji se izdižu na nivo kolektivnog subjekta, kada građanin gubi svoj konstitutivni suverenitet državotvornog subjekta, a postaje objektom manipulacije u korist pronositelja političke volje koji naciōn koriste kao nametnuto sredstvo vladavine nad građaninom. U tom smislu građanin postaje samo transmitter partikularnih i uskogrudih volja političkih pa i drugih oligarhija ili pojedinačnih i grupnih autoriteta unutar tih oligarhija, koji i samu državu prilagođavaju vlastitim ciljevima, a sve u pravcu očuvanja vlasti koja je najčešće potpuno nekorespondentna kako sa

interesima i pravima građana, tako i sa državom kao subjektom uređenja odnosa na unutrašnjem i međunarodnom planu, u skladu sa sadašnjim i predestiniranim civilizacijskim dostignućima. Druga tendencija se odnosi na pojam etatizma i etatizacije. Naime, etatizam, kao sredstvo vladanja na demokratskim principima, nije retrogradan, a pogotovo ako je on što je moguće više demokratski institucionalno kontroliran od strane građana jedne države. Međutim, u uvjetima Bosne i Hercegovine, snažna je tendencija ka razvoju lokaletatizma, koji možemo identificirati na dva nivoa. Prvi je sasvim konkretne naravi, a ogleda se u tome da se pokušava od entiteta i kantona ne samo imitirati nego i prakticirati država u klasičnom smislu, koja treba da regulira sve oblasti života jedne mikrodrštvene zajednice. Ta parcijalizacija kako u normativnom tako i u praktičnoizvedbenom smislu, razara Bosnu i Hercegovinu u njenim temeljima. Drugi nivo ogleda se opet u smislu različitih političkih volja u čijem centru je svojevrsna privatizacija naciona u višenacionalnoj državnoj zajednici kao nametnute i vrhunaravne nedodirljive datosti robinzonskog tipa, s tim što se uz nacion na špekulantski način vežu općekulturalna pitanja kao što su religija, tradicija, povijesna iskustva, nacionalno stvaralaštvo različitog identiteta itd. To sve građanina depersonalizira do nivoa sluge bez prava, odnosno bespogovornog konzumenta nečije izdvojene volje kojem je oduzeto pravo da bude učesnik ne samo u kreaciji te volje nego da eventualno bude makar i formalno korigirajući faktor. Naravno, u bosanskohercegovačkoj političkoj konfiguraciji postoje i integrirajući politički činioci. Ali, u sadašnjoj fazi odnosa, njihova aktivnost je predmet snažnih opstrukcija nosilaca već navedenih političkih praksi, a najčešće im se spočitava tzv. unitarizacija Bosne i Hercegovine. I već frazeološka tlapnja o unitarizaciji potvrđuje naše teze da su u BiH, nažalost, preovlađujući procesi dezintegracije s ciljem očuvanja vlastitih pozicija koje su stečene bilo predratnom političkom ekvilibristikom, bilo ratnim djelstvima, bilo poslijeratnim imitiranjem države za račun ostvarivanja zadatih ciljeva izdiferenciranih pretendencata na suverenost, u pravilu, na račun drugoga i drugačijega. Naravno, iz svega proizilazi da se ne spori važnost nacije i nacionalne pripadnosti sa svim strukturnim, fizičkim i emotivnim sastavnicama tog fenomena, ali se naglašava da nacionalnu, konfesionalnu ili drugu ličnokolektivnu identifikaciju ne treba bukvalno i bezrezervno poistovjećivati sa državom kao dogovornom ili ugovornom kategorijom ostvarivanja pojedinačnih i općih prava građanina na unutrašnjem i međunarodnom planu, za koje je rigidan odnos prema naciji i nacionalnoj pripadnosti naprosto preuzak i elementarno i ekstremno limitirajući.

Druga identifikacija, vezano za temu naše rasprave, a koja proizilazi iz prethodne, jeste pitanje ima li Bosna i Hercegovina sigurnosni sistem,

odnosno ima li adekvatan sistem sigurnosti. Odgovor je negativan. Baš zbog postojećih političkih volja, bez obzira šta je u biti ili supstanciji njihovog konstituiranja, možemo ustvrditi da Bosna i Hercegovina, kao država zadužena za pravednu i demokratsku zaštitu interesa svih njenih građana u punom kapacitetu, nema legitiman, produktivan, definiran, zaokružen i moderan sistem sigurnosti. Istina, postoje institucije koje se bave pitanjima sigurnosti, pa i obavještajnog i kontraobavještajnog rada kao segmenta te sigurnosti, ali one nisu izraz potrebe građana, nego su instrument držitelja i pronositelja objektivno suprotstavljenih političkih volja, iza čije prakse kao rezultat imamo domete ravne zacrtanim granicama nositelja tih volja. Ne postoji jedinstven vojnoobrambeni sistem jer, kome je to drago a kome ne, BiH ima tri vojske sa svim onim šta te vojske imaju, uključujući i sigurnosnu funkciju. U BiH postoje tri potpuno odvojene obavještajne službe koje su u funkciji ne BiH u cjelini, nego partikularnim činiocima koji su i ustavni i neustavni, ali sa mnogo ograničavajućih faktora, a prvenstveno uninacionalno djelatno omeđeni. Postoji i ravno dvanaest policija iz oblasti javne bezbjednosti, koje funkcioniraju ne u smislu decentralizacije države Bosne i Hercegovine, nego u smislu opet operacionalno funkcionirajućih političkih volja.

Da ovo ne bi bila samo kritika postojećeg stanja, u vezi sa tim neminovno se otvaraju neka bitna pitanja, koja u krajnjoj konsekvenci zadiru u suštinu problema. Da li građanin Bosne i Hercegovine ima tu državu kao demokratsko kontroliran servis ili je talac njenih sastavnica čija je volja izvan ili iznad civilizacijske potrebe tog istog građanina? Za koga rade instalirane i plaćene službe sigurnosti? Da li u interesu očuvanja ljudskih prava i sloboda građanina konkretne države ili za naručioca i finansijera njihove djelatnosti i na ograničenom području? Da li su te službe u funkciji Bosne i Hercegovine kao jedinstvene, suverene i međunarodno priznate države (ne, dakle i unitarne), ili su u funkciji nekih parcijaliteta unutar Bosne i Hercegovine ili, moguće je, i subjekata van njenih granica, budući da nije nepoznato da se više vojnih i civilnih sigurnosnih službi materijalno i kadrovski pa i politički pomažu i servisiraju iz susjednih država. Da li ijedna služba, po bilo kojem sigurnosnom pitanju, može izići iz svog atara ili svoje, nečijom voljom, ograničene teritorije unutar BiH? Da li je svim tim službama sigurnosti predmet interesiranja i način obrade saznanja iz tog predmeta interesiranja isti ili približno jednak sa aspekta njihovih ovlaštenja, ali i zadatosti kojima se općenito bave službe sigurnosti u demokratskim zemljama? Da li je način rada tih službi u suglasju sa interesima Bosne i Hercegovine kao države, ili su one svoje djelovanje, uključujući u to financiranje i tehnike rada, usmjerile ka opravdavanju zahtjeva poslodavaca ili naručilaca posla? Da li te službe razmjenjuju informacije bilo unutar zemlje ili izvan zemlje i ko određuje

nivo, značaj i suštinu tih informacija? Da li su one kao takve integrirajući ili dezintegrirajući faktor? Dakako, dezintegrirajući jer ih profiliraju političke volje ili pragmatski interesi aktualnih vlasti a ne stvarna suština potrebe za njihovim postojanjem i kvalitetnom organizacijom u funkciji države. I na kraju, da li je moguće imati demokratsku kontrolu nad tim službama, ali u interesu svih građana Bosne i Hercegovine i u skladu sa interesima Bosne i Hercegovine kako na unutrašnjem tako i na međunarodnom planu?

Otvaraju se i slijedeća pitanja. Suvremeni demokratski svijet funkcioniра na suradnji, integracijama i globalizaciji određenih vitalnih pitanja po civilizirani svijet. I Bosna i Hercegovina bi trebalo da funkcioniра u tom smislu. Međutim, unutrašnja atomizacija Bosne i Hercegovine u izvedbenom imitiranju države je upravo obrnut proces od onoga šta se u suvremenom svijetu dešava na regionalnim, kontinentalnim i višekontinentalnim nivoima. Svijet je prepoznao da atomizacija i autoinhibiranost te autarhičnost ne mogu biti osnova i način otpora retrogradnim, pa samim tim i sigurnosnim pojavama koje imaju i nadnacionali (u principu nenacionalni) i supradržavni pa i suprakontinentalni karakter. Svijet je, primjerice, prepoznao da terorizam, proliferacija, nelegalne i ilegalne migracije, nedozvoljena trgovina oružjem, trgovina bijelim robljem, nelegalni upadi u monetarne sisteme, organizirani kriminal, transfer prljavih tehnologija, zločini protiv čovječnosti ili ratni zločini, trgovina drogom, ekstremni vjerski fundamentalizam i radikalizam, fašizam, rasna vjerska i nacionalna mržnja i na toj osnovi segregacija, težnje ka nasilnim secesijama i separatizmima itd., ne poštuju i ne priznaju državne granice niti nacionalne limite, nego pulsiraju po principima što boljeg materijalnog i političkog efekta za njihove inspiratore, financijere i operatere, koji ne priznaju demokratska postignuća u bilo kojoj demokratskoj zemlji svijeta, prvenstveno postignuća u zaštiti ljudskih prava i sloboda građana. I upravo je taj svijet prepoznao činjenicu da autarhizam, robinzonizam i autoizolacija na bazi bilo koje samodovoljnosti može samo ići u prilog daljem razvoju tih retrogradija sa krajnjim ciljem uništenja svega onoga pozitivnog šta je u svijetu stvoreno, a u krajnjoj konsekvenciji onečovječenju čovjeka. Kakva je, onda, u svemu tome pozicija sadašnje Bosne i Hercegovine? Sa aspekta sigurnosti i sigurnosne politike sistemski riješene, veoma loša, pa čak i negativna. Šta su, primjerice, pokazali tragični događaji u SAD od 11. septembra 2001. godine kada je Bosna i Hercegovina u pitanju? Ako se zadržimo na dnevnopolitičkom nivou, BiH korektno participira u općoj kampanji u borbi protiv međunarodnog terorizma i pokazala se kao subjekt koji je spreman na pozitivnu interakciju sa demokratskim svijetom. Ali, to je u suštini svojevrsan

privid. Jer, u BiH je naprasno formirano jedno tijelo koje se bavi tim pitanjima i ono nije izraslo iz biti i strukture ove države u funkcionalnom smislu i kao takvo je ograničenih mogućnosti i nedugoročnog karaktera. A bilo ga je nužno formirati baš zbog toga što u kapacitativnom i suštinskom smislu u BiH nema institucionalne sigurnosne strukture i infrastrukture, pa ni obavještajne i kontraobavještajne, koja bi nadležne državne organe i institucije snabdijevala relevantnim, provjerenim i neideologiziranim informacijama, kako bi ovi, na osnovu toga mogli u međudržavnoj razmjeni i suradnji efektno i konstruktivno djelovati.

Da zaključimo: Bosna i Hercegovina nema sigurnosnog sistema, sigurnosne politike niti relevantnih institucija sigurnosti (ostavimo fraziranja o tome da su postojeće institucije legalne, zakonite i dovoljno kontrolirane jer bismo otišli u drugu raspravu, koju, naravno, treba otvoriti ali drugom prilikom). Ovo što se zove službama i što se kadrovski, finansijski i materijalnotehnički održava, rezultat je opstruiranja integracije Bosne i Hercegovine kao jedinstvene državne bitnosti (da podsjetim, u nekim krugovima je svojevremeno bilo rasprava da se u BiH uistinu formiraju tri obavještajne službe tri naroda, ali i da se u Federaciji Bosni i Hercegovini formiraju samostalne obavještajne službe na nivou kantona, a nisam siguran da su takve ideje u potpunosti napuštene). Ova tvrdnja nije osporavanje prava na visok nivo decentralizacije i lokalne samouprave, ali o pitanjima koja nemaju općedržavni karakter. Institucije međunarodne zajednice i suverene države vis a vis Bosne i Hercegovine mogu djelotvorno nastupati samo ako na relevantnim pitanjima prilaze prema BiH kao državi, a tu svakako spadaju i pitanja sigurnosti, uključujući i obavještajni i kontraobavještajni rad. Kada je riječ o organizaciji službi sigurnosti, u ovom slučaju u okviru obavještajnog i kontraobavještajnog rada, poznat je opći princip da se taj rad može organizirati na centraliziran i decentraliziran način. Ali, ta decentralizacija ne smije biti primitivno shvaćena u smislu formiranja službi prema nečijim separatnim interesima. Decentralizacija, pored ostalog, podrazumijeva organiziranje pojedinih segmenata obavještajnog i kontraobavještajnog rada u različita ministarstva ili resore - ali države, a ne u neke konzistentne cjeline ograničenog lokalnog ili nacionalnog nivoa. Jedini okvir je država u cjelini. I iz tih razloga neophodno je podržati tendencije i inicijative, ma od kojih subjekata dolazile, da se sigurnosni sistem, a unutar njega funkcionalno i institucionalno i obavještajni i kontraobavještajni rad, konfiguriraju i instaliraju na nivou i u okviru države Bosne i Hercegovine, kao validnog serviseru njenih građana u oblasti magistralnih pojedinačnih i kolektivnih prava, a u ta magistralna pitanja svakako, i bez upitnosti i rezerve, spada sigurnosni sistem, a unutar njega i obavještajni i kontraobavještajni rad.

Samo tako je moguće obezbijediti funkcionalnost obavještajnog i kontraobavještajnog rada kao cijelog sistema sigurnosti ili obavještajne zajednice te obezbijediti opću demokratsku kontrolu rada službi tog sistema ili zajednice. Na taj način bit će podjednako siguran svaki građanin BiH na njenom cjelokupnom prostoru, bez obzira na njegovu nacionalnu ili vjersku pripadnost ili demokratsko političko opredjeljenje, a BiH će dobiti bitku sa mnogim negativijama usmjerenim na njenu unutrašnju i spoljnu stabilnost, naravno, u ovom slučaju onim negativijama protiv kojih treba biti usmjeren zakonski utemeljen i demokratski kontroliran rad službi sigurnosti, pa prema tome i obavještajnih i kontraobavještajnih službi.

Abstract

Bosnia and Herzegovina is being differently defined within itself (with certain influences from outside), which is central problem regarding its functioning, i.e. one could say that Bosnia and Herzegovina does not function smoothly, which generates very different and complex problems, including the phenomenon of security, and within that problem issues of intelligence and counterintelligence work. In fact, defining Bosnia and Herzegovina in its internal sphere does not rest on an issue how to organize our state as optimal and high quality service of its citizens and competent subject of international community, but attempts are being made to essentially define the state within the framework of political will of more subjects, out of which some correspond sufficiently, but more of them are habitually narrow minded and their tendency is to put some narrow specific interests on the account of general, and it goes without saying that under general interest we mean citizens in total. Bosnia and Herzegovina as a state that has a task to protect interest of its citizens by just and democratic means and in a full capacity does not have legitimate, productive, defined and modern system of security. True, there are institutions that have security issues on the agenda, even intelligence and counterintelligence work as a segment of security, but there are not the expression of citizens need, but instruments of its owners and transmitters of objectively conflicted political wills, behind whose praxis as a result we have range that equals marked borders of will carriers.